

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Цанка Златева Попзлатева,
научно направление 3. Социални, стопански и правни науки. 3.2. Психология
СУ „Св. Кл. Охридски“, ФНПП, катедра „Специална педагогика и логопедия”

относно конкурс за академичната длъжност „Доцент” по професионално направление
1.2 Педагогика (Специална педагогика), обявен от СУ „Св. Климент Охридски” в ДВ,
бр. 24/16.03.2018 г.

с кандидат гл. ас. д-р **Анна Константинова Трошева-Асенова**,

Гл. ас. д-р Анна Константинова Трошева-Асенова е единствен кандидат в конкурса за доцент по Педагогика (Специална педагогика) на СУ „Св. Климент Охридски”. Познавам и следя нейното академично израстване като студент в специалност Дефектология/Специална педагогика (Логопедия и Сурдопедагогика) в периода 1990-1996 г., като докторант на катедра „Специална педагогика” в периода 1999-2003 г. и като редовен асистент по Слухово-речева рехабилитация в същата катедра от 2006 г. Нейното кариерно развитие се отличава с устойчива мотивация за разширяване и задълбочаване на познанията относно общите и специфичните механизми в развитието на деца с увреждания от най-ранна възраст и със стремеж към постигане на научно-приложни продукти, които подобряват актуалното състояние на българската социално-педагогическа, рехабилитационна и терапевтична практика.

В конкурса за доцент гл. ас. Анна Трошева-Асенова участва с 32 публикации, които съгласно изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото приложение и Правилника на СУ „Св.Климент Охридски“ не повтарят представените за придобиване на образователната и научна степен „доктор”. Те напълно отговарят на темата на конкурса. В списъка от публикации обаче не е включен авторефератът на докторската дисертация „Графични умения за писане при деца с церебрална парализа” (2006), с научните приноси на който съм запозната и които считам за съществен момент в научно-изследователски профил на кандидата.

За конкурса са представени една самостоятелна и две колективни монографии, две студии (1 самостоятелна и 1 в съавторство), 26 научни статии и публикувани доклади, от които 20 са самостоятелни и 6 са в съавторство. Статията „Play development and symbolic play in children with hearing impairment” (2018) е рецензирана и публикувана в международно издание на английски език.

В съдържателен план посочените публикации отразяват доминиращия научен интерес към концептуализация на специални образователни потребности при широк

кръг деца с увреждания, към изясняване на причинно-следствените зависимости между главните области в тяхното развитие, към теоретично-методологична обосновка на ефективни терапевтични стратегии и систематизиране на специални методи за обучение и рехабилитация в предучилищна и начална училищна възраст. Изучавани и апробирани са алтернативни начини за ефективно общуване и учене на различни категории и субкатегории деца с атипично развитие .

Монографията „Играта и децата със специални образователни потребности” отговаря на основните изисквания за хабилитационен труд. В нея могат да бъдат диференцирани научни приноси за съвременната специалната педагогика в теоретичен, методологичен и научно-приложен аспект. С този труд, както и с някои предходни статии, д-р Трошева-Асенова убедително аргументира тезата, че от реконструкцията на социално-педагогическите предпоставки за поэтапно усложняване на свободната игрова дейност на децата с увреждания следва да се очакват позитивни ефекти в когнитивното, езиковото и социо-емоционалното им развитие. Предложените теоретичните анализи на съвременните научни постижения, световните практики, професионални наблюдения и обобщенията от собствени експериментални проучвания са показателни за актуалните позиции, които авторката заема в интерпретацията на същността, етапите, разновидностите и функциите на игровата дейност в предучилищна възраст и специфичните характеристики на нейната потребностно-мотивационна и операционално-техническа страна при различни категории и подкатегории деца с увреждания. Приложен е системен подход към конструираната методологична рамка за използване на свободната игра по посока целите на развитието и терапията на децата със СОП. По същество той е иновационен, тъй като интегрира целенасочените дейности на специалисти за организация на свободната игра в детското ежедневие с тези на най-близката социална среда (родителите и другите възрастни). С определена значимост е диференцираният анализ на предпоставките и проблемите в поэтапното усложняване на игровите умения при широк кръг нарушения в детска възраст - интелектуална недостатъчност, аутистичен спектър, увреден слух, зрителни увреждания, двигателни увреждания, тежки соматични и/или хронични заболявания, нарушения на комуникацията, множество увреждания. Той е послужил успешно за систематизиране на конкретни насоки и идеи за работа на родители и специалисти чрез използване на богатството от популярни детски игри.

Втората монография „Приобщаване на детето с увреден слух в образователната среда - от научните доказателства към практическите решения” – в съавторство ((2014),

студиите „Умението за четене с разбиране и подходи за подобряването му при деца с увреден слух” (2015), „Методика за оценка на способността за четене с разбиране при ученици с увреден слух” (2016), статията „Play development and symbolic play in children with hearing impairment” (2018) и още 11 други публикации са показателни за утвърждаването на д-р Трошева-Асенова като водещ български изследовател на актуалните проблеми в развитието, обучението и рехабилитацията на децата с увреден слух. Научната продукция в тази област отразява устойчив стремеж за проникване и решаване както на традиционните проблеми, провокирани от ранната детска глухота, така и на проблеми, произтичащи от новите условия на детското развитие в общообразователните структури, при разширен чрез кохлеарна имплантация слухов вход, разширен достъп до визуалния жестовия език, тенденциите за интегриране на билингвистични подходи в общуването, рехабилитацията и образованието и др. В този аспект съвременно звучене имат усилията на кандидата да приложи конструктивистки подход в анализите на детското развитие и да разшири научното познание за тези съвместни дейности на детето със значимите за него „други”, които посрещат актуалните му потребности и комплексно стимулират когнитивното, комуникативното и социо-емоционалното му развитие. В тази насока с определена ценност се отличават теоретичните и експерименталните проучвания върху състоянието и условията за подкрепа на уменията за символната игра, на уменията за четене с разбиране и компетентностите в жестов език, но също убедителната аргументация на ефектите от този вътрешен потенциал за постигане на развитийните, рехабилитационните и терапевтичните цели. Самостоятелните и колективните трудове на д-р Анна Трошева Асенова в областта на Педагогиката на децата с увреден слух и Слухово-речевата рехабилитация са с пионерски характер и изграждат добър фундамент за приобщаващ тип образование. Те предлагат нови методологически подходи и практически решения за подготовка, организиране и адаптиране на средата, методите на педагогическо общуване и обучение в детската градина и училище. Адаптираният към по-широка аудитория езиков стил в някои от публикациите е показателен за пренасочване на рехабилитационните стратегии към подобряването на знанията и компетентностите на близката социална среда - родители, педагози, социални работници, тесни специалисти и др., в която протича развитие на децата с увреден слух.

Проблемите на приобщаващото образование при останалите категории деца с увреждания също попадат във фокуса на публикуваните трудове. Изведени са общи и специфични условия за съвместни дейности и смислено междуличностно общуване.

Защитена е целесъобразността на ранната сензорно-моторна рехабилитация, интеграцията на алтернативни средства за комуникация, създаването на „родителски кооперативи“ като нова организационна форма, обосновано е значението на спонтанната и дидактичната игра и други стратегии, които оптимизират взаимодействието на децата с възрастните и връстниците.

Друга област в научните търсения на д-р Трошева-Асенова е диференциалната диагностика, превенцията и овладяването на проблемите, свързани с ограмотяването и функционалното използване на писмения език от ученици с двигателни, сензорни и невроразвитийни разстройства (умствена изостаналост, аутизъм, езиково нарушение и специфично разстройство на ученето). Актуализирани са предишни анализи на концепции и емпирични изследвания върху придобиването на начална и функционална грамотност в типичното развитие, при децата с церебрална парализа, но също е постигната адекватна концептуализация на проблемите с писмения език на други деца със СОП. Изведената система от диференциално-диагностични показатели и систематизираните специфични методологични подходи за превенция, ограмотяване и терапия на различни категории деца с увреждания представляват определен интерес за теорията и практиката на Специалната педагогика и Логопедията. Разработеният модел за превенция и корекция на проблемите в четенето е интегриран в разработки на електронни игри от интердисциплинарен научен колектив, които осигуряват мултисензорен, когнитивен, интеракционен и индивидуализиран подход и са полезни за широк кръг деца със специални образователни потребности.

Съдържателните параметри на научната продукция очертават следните **научни приноси**:

- Теоретична, методологическа и научно-приложна обосновка на свободната детска игра като метод за подкрепа на развитието на децата с увреждания и като средство за постигане на рехабилитационни/терапевтични цели в предучилищна възраст;
- Теоретични, методологични и научно-приложни приноси във връзка с съвременните реалности за развитие, обучение и рехабилитация на децата с увреден слух –приобщаващ тип образование, кохлеарна имплантация и жестов език, оптимизиране на взаимовръзките между символна игра и езикови компетентности, състояние и условия за изграждане на умения за четене с разбиране.
- Теоретични, методологични и приложни приноси в реализацията на приобщаващ тип образование на децата със СОП - сензорно-моторна интеграция и рехабилитация, подкрепа на визуален стил на учене и алтернативните средства за

комуникация, организационната форма на „родителски кооперативи”, потенциали на оптимизирано взаимодействието на детето/ученика със значимите социални партньори в междуличностното общуване, рехабилитационните и образователни дейности.

- Теоретични, методологични и научно-приложни приноси в областта на проблемите в писмената реч на широк кръг ученици със СОП, тяхната диференциална диагностика, съвременни методи за превенция и терапия.

По отношение на **преподавателския опит** следва да отбележа, че гл. ас. Трошева-Асенова е титуляр на лекционни курсове, които напълно отговарят на темата на конкурса. Учебните програми са авторски и непрекъснато се усъвършенстват. Част от учебните дисциплини са адаптирани на английски език, а за други са разработени като електронни курсове в платформата „Мудъл”. Кандидатката осъществява академично наставничество по проект „Студентски практики” и е ръководител на редица успешно защитени дипломни разработки в магистърска степен.

Гл. ас. д-р А. Трошева-Асенова проявява интерес и участва в екипите на редица научно-изследователски и научно-приложни проекти - „Институционално сътрудничество на МГПУ, Русия и СУ, България“, „Предучилищна група за превенция на изоставането (2002), “Специфични обучителни трудности” при деца от масовото училище “, “Реинтеграция на деца със СОТ в съвременното масово училище”, „Мултимедиен български жестов речник за деца” по НИС на СУ. Тя е научен секретар на катедра "Специална педагогика и логопедия" от 2015 г. и член на постоянни и временни комисии на ФНПП - Комисия по ФНИ, Комисия за институционална акредитация на СУ, Учебната комисия на ФНПП и др.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Несъмнените научни достойнства и приноси на представените за настоящия конкурса научни публикации, както и тяхната стойност за подготовката на студентите по Специална педагогика и Логопедия, са основание да подкрепя убедено присъждането на академичната длъжност „Доцент” на гл. ас. д-р Анна Трошева-Асенова по професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика).

проф. Цанка Попзлатева

30.08.2018